

Rundskriv
fra
Riksadvokaten
201500409
690

Rundskriv nr. 1/2015
Oslo, 9. mars 2015

MÅL OG PRIORITERINGER FOR STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I 2015 – POLITIET OG STATSADVOKATENE

I. INNLEDNING

Mål- og prioriteringsrundskrivet for 2015 viderefører hovedlinjene i tilsvarende rundskriv for 2014.¹ Riksadvokatens generelle mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen ligger i hovedsak fast. Rundskrivet må sees i sammenheng med rundskriv nr. 2/2012 om krav til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembetene, og som gjelder inntil videre.²

Ved utarbeidelsen av dette rundskrivet er det tatt hensyn til sentrale styringsdokumenter, særlig:

- Prop. 1 S (2014-2015), side 11-26, 67-83
- Innst. 6 S (2014-2015), side 9-15, 29-36
- Politisk plattform av 7. oktober 2013 for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet
- Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet av 27. januar 2015
- Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Politidirektoratet av 5. februar 2015
- Politidirektoratets disponeringsskriv av 20. februar 2015 til politi- og lensmannsetaten

Det er også sett hen til avtale av 17. februar 2015 mellom regjeringspartiene (H/FrP) og Venstre om grunnlaget for et fremtidsrettet, robust nærpolti.

Departementets tildelingsbrev til Den høyere påtalemyndighet er utarbeidet i samråd med riksadvokaten. Det har vært dialog mellom Politidirektoratet og riksadvokaten om de deler av Politidirektoratets disponeringsskriv til politi- og lensmannsetaten som har betydning for straffesaksbehandlingen, og om disponeringsskrivet til ØKOKRIM. Riksadvokaten har forelagt dette rundskriv for departementet og direktoratet før utsendelse.

Nytt i 2015 er at Justis- og beredskapsdepartementet har endret hovedmålene som omfatter domstolene, kriminalomsorgen og politiet og påtalemyndigheten.³ Sektorovergripende mål for straffesakskjeden, asylkjeden og samfunnssikkerhet og beredskap er innført. Dette endrer ikke de generelle kravene til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembetene. Disse ligger fortsatt fast og det vises nærmere til rundskriv herfra av 29. februar 2012 (nr. 2/2012), nevnt ovenfor.

¹ Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2014 av 27. februar 2014.

² Revisjon av rundskrivet er foreløpig utsatt bl. a. av hensyn til strukturreformen i politiet. Enkelte føringer vil være innarbeidet i dette rundskriv, jf bl. a. punkt III om etterforskning som satsingsområde.

³ Prop. 1 S (2014-2015) side 11 flg.

II. HOVEDMÅL OG HOVEDUTFORDRINGER

En overordnet målsetning for politiet og påtalemyndigheten er å bidra til å redusere kriminaliteten i Norge. For å oppnå dette følges som kjent to hovedstrategier: generelle forebyggende tiltak for å hindre kriminalitet (synlig, tilstedeværende og målrettet polititjeneste, samt holdningsskapende arbeid) og straffesaksbehandling. Riksadvokatens ansvarsområde er straffesaksbehandlingen i politiet og påtalemyndigheten.

Det sentrale målet for den høyere påtalemyndighet vil også i 2015 være å sikre en målrettet og effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet som ivaretar rettssikkerhet og menneskerettigheter.⁴

Politiets og påtalemyndighetens straffesaksbehandling består hovedsakelig av etterforskning, påtalevedtak og irettføring. Straffesaksbehandlingens bidrag til å redusere kriminaliteten i Norge avhenger først og fremst av at straffbare handlinger blir avdekket og oppklart, at skyldige blir straffet og at reaksjonen er adekvat.

Effekten blir bedre jo kortere tid som går fra lovbruddet. Høy kvalitet er en gjennomgående forutsetning for så vel rask oppklaring som adekvat reaksjon.

På denne bakgrunn er målene for straffesaksbehandlingen fortsatt *høy kvalitet, høy oppklaring, kort saksbehandlingstid og adekvat reaksjon*.

Regjeringens hovedmål i 2015 for straffesakskjeden, som foruten politi og påtalemyndighet omfatter domstolene og kriminalomsorgen, er å redusere alvorlig kriminalitet og en mer effektiv saksbehandling.

Det skal fortsatt satses på å etterforske flere grove narkotikaforbrytelser og annen grov profittmotivert kriminalitet. Flere saker om vold i nære relasjoner og seksualforbrytelser skal avdekkes og oppklares. Bekjempelse av arbeidsmarkeds kriminalitet er en viktig satsning for politiet inneværende år. Bruken av falske identitetsdokumenter – gjerne i kombinasjon med avansert teknologi – er utvilsomt økende, og må også vies adekvat oppmerksomhet. Risikoen for å miste utbyttet av profittmotivert kriminalitet er fortsatt for lav, og inndragning skal fortsatt ha høy prioritet. Terrorfaren er beskrevet som økende, tilsvarende gjelder for voldelig ekstremisme. I det løpende straffesaksarbeidet er det viktig at politi og påtalemyndighet vurderer hvorvidt det her fremkommer opplysninger som bør formidles til Politiets sikkerhetstjeneste.

Restansene av ikke påtaleavgjorte saker må reduseres, jf punkt IV 3. Regjeringens budsjettmessige satsning på Den høyere påtalemyndighet i 2015 skal lede til en mer aktiv fagledelse fra statsadvokatens side og bedre oppgaveløsning.

Ny straffelov forventes å tre i kraft 1. oktober 2015, og implementeringen vil kreve aktiv deltagelse og engasjement fra hele påtalemyndigheten. Det er iverksatt omfattende opplæringstiltak, og riksadvokaten forutsetter at alt personell som tar del i straffesaksbehandlingen, gjennomfører slike.

⁴ Tildelingsbrevet til Den høyere påtalemyndighet 2015 side 2.

III. ETTERFORSKING SOM SATSINGSOMRÅDE

Riksadvokaten har over tid registrert en utvikling der etterforskningen - til en viss grad – synes å ha blitt skadelidende i konkurranse med politiets øvrige gjøremål. Det er nå en felles forståelse mellom departement, direktorat og Riksadvokatembetet om nødvendigheten av å styrke etterforskningen. Fra Prop. 1 S (2014-2015) side 74 hitsettes:

”Politiet må sørge for den nødvendige balanse mellom etterforskning og påtalearbeid og øvrige politimessige oppgaver. Departementet forutsetter at straffesaksbehandlingen gis den nødvendige oppmerksomhet og er godt forankret i politidistriktets ledelse. Betydningen av å sørge for aktiv og god politifaglig og påtalefaglig ledelse i det løpende straffesaksarbeidet understrekes.”

Riksadvokaten vil fremheve følgende som særlig viktig i denne forbindelse:⁵

- 1) Engasjement for etterforskningsfaget hos toppledelsen i politiet, med tilhørende prioriteringer og legitimitet.
- 2) Etterforskningsledelse (både påtalemessig og politifaglig)
- 3) Oppmerksomhet mot kvalitet. Kompetanse, praksis, trening og evaluering. Et mer forpliktende system.
- 4) Fagledelse fra statsadvokatenes side, og oppfølging fra POD og riksadvokat.

Politidirektoratet understreker i årets disponeringsskriv:⁶

”Politidistriktene skal sikre stabilitet og erfaring på etterforskningsområdet ved bruk av nødvendige virkemidler. Tiltaksplan for å redusere uønsket turnover og øke kompetanse på etterforskningsområdet skal utarbeides og legges i PSV.”

IV. RESULTATMÅL MV. FOR STRAFFESAKSBEHANDLINGEN

1. Innledning

For 2015 stilles det fortsatt krav til gjennomsnittlig saksbehandlingstid selv om disse fra og med i år ikke har nedfelt seg i budsjettproposisjon eller tildelingsbrev til politiet.

Innføringen av ny straffelov vil nødvendigvis innvirke på resultatkrav og måleparametere. Riksadvokaten vil, etter drøftelse med Politidirektoratet, på et senere tidspunkt oppstille enkelte nye, sentrale mål for straffesaksbehandlingen.

Før resultatmålene gjennomgås, understreker riksadvokaten viktigheten av innsats mot de miljøer som begår kriminalitet som tradisjonelt *ikke* anmeldes. Gode resultater her kan i perioder rettferdiggjøre at oppklaringsprosenten synker og saksbehandlingstiden øker.

2. Høy oppklaring

Straffesaksbehandlings bidrag til å redusere kriminaliteten forutsetter at straffbare handlinger blir avdekket og oppklart. Den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten for landet som helhet var i 2014 på 39 %, en forbedring på hele 1,7 % sammenliknet med foregående år. Forutsatt en målrettet innsats fra politiets side bør den positive utviklingen fra 2014 kunne videreføres. Et lavere antall anmeldelser bør gi høyere oppklaring.

⁵ I tillegg er arbeidsbetingelser og etterforskningsfagets status særlig viktig.

⁶ Disponeringsskriv for politi- og lensmannsetaten 2015, side 13.

Oppklaringsprosenten varierer ikke bare mellom de ulike kriminalitetstypene, men også mellom politidistriktene. Noen distrikter har utvilsomt altfor lav oppklaringsprosent. Riksadvokaten finner derfor også i år grunn til å minne om at *Riksrevisjonen* har påpekt at distrikter med høy oppklaring ser ut til å jobbe systematisk over tid.⁷

Innenfor områdene vold og vinning er oppklaringsprosenten fremdeles gjennomgående for lav. Oppklaring av *vinningskriminalitet* er viktig, blant annet fordi politiets evne til å avdekke og iretteføre slik kriminalitet har preventiv effekt. Svake resultater på dette området – som er en type forbrytelser folk flest rammes av – vil over tid svekke befolkningens tillit til politiet og den alminnelige trygghetsfølelse i samfunnet. Politiet må ikke tape av syne hvor viktig det er at også mindre, og tilsynelatende hverdagslige lovbrudd, blir etterforsket og oppklart. Det er gjennom slike lovbrudd mange føler at tryggheten i dagliglivet reduseres. *Vold* generelt, og *vold i nære relasjoner* spesielt, utgjør et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem. Riksadvokaten understreker viktigheten av å øke oppklaringen på dette området, som omfatter prioriterte saker.

I budsjettproposisjonen angis at det er en målsetning å øke oppklaringsprosenten (og redusere saksbehandlingstiden) for alvorlig kriminalitet.⁸ I tildelingsbrevet til Politidirektoratet er det stilt krav til økt oppklaring av kjønnslemlestelse og de alvorligste voldsforbrytelsene etter straffeloven.⁹ For de alvorlige saker som inngår i riksadvokatens sentrale prioriteringer er målet at slike saker skal oppklares så langt råd er, jf. punkt V.

Riksadvokaten minner om at nytteverdien av DNA-registeret svekkes dersom personer som er straffet med en reaksjon som kvalifiserer for registrering i identitetsregisteret, ikke registreres. Det er fortsatt store restanser både for *påtalemyndighetens beslutninger* om registrering og *innhenting* av biologisk materiale fra personer som er besluttet registrert.

3. Kort saksbehandlingstid

Saksbehandlingstid

Følgende overordnede resultatmål gjelder for straffesaksbehandlingen i politiet i 2015:

- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelsessaker i politi- og lensmannsetaten skal, der det ikke er fastsatt særskilte frister, ikke overstige 120 dager. Målet er et landsgjennomsnitt. De lokale mål må tilpasses det enkelte politidistrikt.
- I saker som gjelder legemsfornærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse (straffeloven § 228 annet ledd og § 229), skal saksbehandlingstiden i oppklarte saker ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskingen eller andre omstendigheter gir grunn til det.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskingen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig.

Ovenstående gjelder saker hvor påtalemyndigheten i politiet har påtalekompetansen. Fristene gjelder også for oversendelse til høyere påtalemyndighet når kompetansen til å avgjøre

⁷ Riksrevisjonens undersøkelse av politiets arbeid med vinningskriminalitet, Dokument 3:6 (2011-2012).

⁸ Prop. 1 S (2014-2015) side 76.

⁹ Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev 2015 til Politidirektoratet side 8.

tiltalespørsmålet hører under statsadvokaten eller riksadvokaten. I slike tilfeller gjelder følgende mål/frister for Den høyere påtalemyndighet:¹⁰

- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for påtale- og klagesaker skal ikke overstige 30 dager, og 90 % av påtale- og klagesakene skal være avgjort innen dette tidsrommet.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse innen 15 dager fra saken ble mottatt fra politiet. Tiltalespørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom særlige omstendigheter gjør det nødvendig.

For øvrig skal saksbehandlingstiden være kort i følgende sakstyper:

- De sentralt prioriterte saker (punkt V)
- Saker med varetektsfengsling
- Saker om opphør av tvungen psykisk helsevern, tvungen omsorg og prøveløslatelse fra forvaring

I departementets tildelingsbrev til Politidirektoratet presiseres at gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse skal være kortere i 2015 enn i 2014 både for alvorlige seksualforbrytelser, vold i nære relasjoner og nærmere angitte bedrageri-, underslag- og regnskapsovertredelser.¹¹ (For ordens skyld nevnes at dette tildelingsbrevet ikke ble forelagt riksadvokaten på forhånd). Ved alvorlig og kompleks kriminalitet må kravet til hurtighet likevel veies opp mot oppklaring og mulighetene for å kunne inndra utbytte.¹²

Fristen for dommeravhør av barn skal overholdes, jf for øvrig Politidirektoratets disponeringsskriv side 13. Nytt regelverk for slike avhør antas å foreligge i 2015.

Restanser

Restansene i politiet er fortsatt store. Få restanser – og særlig få *gamle* restanser – er en forutsetning for å nå målet om kort saksbehandlingstid. Riksadvokaten forventer en målrettet innsats fra politiets side for å redusere restansene.

Samtidig som restanser skal vies stor oppmerksomhet, understreker riksadvokaten at innsatsen må balanseres mot hensynet til den viktige initialfasen, slik at den påtalestyrte ledelse av nye og pågående etterforskinger ikke svekkes fordi oppmerksomheten i for stor grad rettes mot eldre saker. En tett dialog med statsadvokatene, og deres proaktive utøvelse av faglederrollen, vil her stå sentralt.

Følgende resultatkrav er nedfelt i tildelingsbrevet til Politidirektoratet:¹³

- Antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 12 mnd skal ikke overskride 7 000.
- Antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 mnd skal ikke overskride 35 000.
- Antall påtaleavgjorte ikke rettskraftige saker skal reduseres.

¹⁰ Tildelingsbrev 2015 til Den høyere påtalemyndighet side 5.

¹¹ Tildelingsbrevet til Politidirektoratet side 7 og 8.

¹² Prop. 1 S (2014-2015) side 76.

¹³ Tildelingsbrevet til Politidirektoratet side 5.

4. Adekvat reaksjon

I 2015 skal reaksjonsspørsmålet vies særlig oppmerksomhet på følgende områder ved utførelsen av aktorater og ved vurderingen av om rettsmidler skal anvendes:

- Voldsforbrytelser
- Seksuallovbrudd
- Anvendelsen av bestemmelsene om særreaksjoner
- Organisert kriminalitet
- Alvorlige trusler
- Omfattende og gjentatt vinningskriminalitet
- Dødsulykker i trafikken

Særreaksjonssakene må fortsatt følges med særlig oppmerksomhet, ikke minst på grunn av risikoen for gjentakelse av alvorlige straffbare forhold. Når det gjelder *forvaring* innebærer dagens grunnvilkår, slik det er presisert av Høyesterett¹⁴, at det for mange vil være lettere å bli prøveløslatt fra forvaring enn fra ordinær fengselsstraff. Inntil loven eventuelt endres er det viktig nøye å vurdere om forvaring er riktig reaksjon, og hva som er det beste middel for å ivareta samfunnsvernet.¹⁵ Statsadvokatene må påse at nødvendige rutiner er etablert for å sikre at spørsmålet om forlengelse eller opphør av tvungen psykisk helsevern og tvungen omsorg blir vurdert i tide. Ved forlengelse av forvaring må prosessen påbegynnes tilstrekkelig tidlig.¹⁶ Tas påtalemyndighetens krav om særreaksjon ikke til følge av domstolen, må det vurderes om det er grunn til å anke.

Påtalemyndigheten skal fortsatt følge opp lovgivers klare føringer om strengere straff i *voldssaker* og ved *seksuallovbrudd*. Dersom domstolen utmåler straff i strid med det normalstraffnivå som er etablert, eller som er betydelig lavere enn dette nivået uten at det kan påvises reelle formildende omstendigheter, bør påtalemyndigheten normalt anke.

Riksadvokaten minner om muligheten til å påstå idømt *elektronisk kontroll* (omvendt voldsalarm) ved kontaktforbud ved siden av eller i stedet for annen straff, jf. straffeloven §§ 33 og 33a. Det vises også til Politidirektoratets brev av 11. februar 2013 til politimestrene og direktoratets rundskriv 2013/003 om bruk av elektronisk kontroll ved kontaktforbud.

Påtalemyndigheten bør fortsatt arbeide for et strengt straffenivå i saker som gjelder *organisert kriminalitet*, jf. straffeloven § 60a, som i 2013 ble endret slik at den har et videre nedslagsfelt.¹⁷ Det dreier seg her ofte om personer som regelmessig begår alvorlige straffbare handlinger i betydelig omfang, og som må møtes med strenge reaksjoner.

Riksadvokaten understreker det kriminalpolitiske mål om at straffbare handlinger ikke skal lønne seg. Gjerningspersonen må derfor *fratas utbyttet* av straffbare handlinger. Inndragning er sentralt i bekjempelsen av alle former for profittbasert kriminalitet og hvitvasking.

¹⁴ Rt. 2014 side 934.

¹⁵ Særlig gjelder dette hvor det er aktuelt med en reaksjon der minstetiden er begrenset til 10 år. Ved lovendring 9. januar 2015 ble minstetiden økt. Endringen får imidlertid virkning kun for handlinger begått etter ikrafttredelsen samme dag.

¹⁶ Riksadvokatens brev av 19. desember 2013.

¹⁷ Jf. lov 21. juni 2013 nr. 85, i kraft samme dag.

Målrettet etterforskning med sikte på inndragning av utbytte skal prioriteres høyere.¹⁸ ØKOKRIMs *Veileder til effektiv inndragning* (2012) er i denne sammenheng fortsatt et meget nyttig verktøy for politi og påtalemyndighet. Veilederen er tilgjengelig i KO:DE.

Politiet skal følge opp *dopingkriminalitet*. Riksadvokaten tar sikte på å sende ut enkelte retningslinjer om håndheving og reaksjoner i dopingsaker i løpet av 2015.

Påtalemyndigheten skal bidra til å ivareta lovgivers intensjoner om å etablere et nytt normalstraffenivå ved *brudd på innreiseforbudet* etter utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav e, jf. for øvrig avgjørelsene i Rt. 2014 side 709 (ankeutvalget) og Rt. 2015 side 51.

I saker som gjelder *økonomisk kriminalitet* må det vurderes nøye om det er begått lovbrudd ut over typiske formalovertrædelser som f. eks. regnskapsovertrædelser.

Riksadvokaten minner om adgangen til *inndragning av kjøretøy*, eller et beløp som svarer til kjøretøyets verdi eller en del av verdien, jf. straffeloven § 35, særlig ved grove eller gjentatte trafikkløvbrytninger som setter andre personers liv eller helse i fare. *Tap av kjøreseddel* kan etter omstendighetene være relevant, jf. Rt. 2008 s. 1634. I begge tilfeller forutsettes at politiet vurderer beslag på etterforskningsstadiet. Det minnes om adgangen til idømmelse av *tap av førerett* av allmenne hensyn dersom en person dømmes for straffbare handlinger og det er klar (kvalifisert) sammenheng mellom bruken av motorvogn og handlingen, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 1 og tapsforskriften § 2-6.

Ved bekjempelse av *barne- og ungdomskriminalitet* skal påtalemyndigheten bruke alternative straffereaksjoner i samsvar med lovgivers forutsetninger. For gjerningspersoner under 18 år er det en målsetting å anvende andre straffereaksjoner enn ubetinget fengsel så langt det er mulig. Deltakelse i ungdomsstormøter, oppfølging av en ungdomsplan ved oppfølgingsteam eller megling i konfliktråd kan ansvarliggjøre lovbrøyteren og virke forebyggende. Riksadvokaten har i brev 16. januar 2015 gitt enkelte foreløpige retningslinjer om bruken av de strafferettslige reaksjonene *ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd*. De nye straffereaksjonene trådte i kraft 1. juli 2014, men skal i utgangspunktet ikke anvendes i saker begått forut for ikrafttredelsen. Ungdomsstraff kan likevel påstås dersom dette skjer som et alternativ til påstand om ubetinget fengselsstraff.¹⁹ Riksadvokaten vil i 2015 utarbeide et rundskriv om disse strafferettslige reaksjonene.

Samfunnsstraff med tett oppfølging fra kriminalomsorgen kan være godt egnet for unge lovbrøytere. Pliktbrudd i form av ny kriminalitet må følges opp av politiet. Andre pliktbrudd hører under kriminalomsorgen. Politiet må opprettholde et godt samarbeid med kriminalomsorgen og bistå både under forberedelse og gjennomføring av samfunnsstraff. Personundersøkelse innhentes når det er aktuelt å påstå samfunnsstraff. Egnethetsvurdering er ikke nødvendig.

Påtalemyndigheten må samarbeide med berørte myndigheter slik at straffedømte utlendinger i størst mulig grad og raskt kan overføres til hjemlandet for soning. Det vises i den forbindelse til riksadvokatens direktiver i brev av 6. juli 2010 om merking av saker og såkalt hurtigprosedyre for å sikre rask opprettelse av utvisningssak ved at domskontoret i det enkelte politidistrikt ekspederer dom mv. til utlendingsforvaltningen innen fem dager.

¹⁸ Prop. 1 S (2014-2015) side 79.

¹⁹ Straffeloven § 3, annet ledd.

V. PRIORITERING VED IVERKSETTELSE OG GJENNOMFØRING AV ETTERFORSKING

1. Sentrale og landsdekkende prioriteringer

Riksadvokatens sentrale og landsdekkende prioriteringer for iverksettelse og gjennomføring av etterforskning er fortsatt få og stabile, hvilket innebærer at det er et betydelig rom for lokale prioriteringer i statsadvokatregionene og politidistriktene. At de sentrale prioriteringene er stabile, innebærer at hovedlinjene i kriminalitetsbekjempelsen ligger fast over tid, hvilket både er tilsiktet og gunstig. Samtidig må innsatsen alltid være tilpasset den faktiske kriminalitetssituasjonen i distriktet og den forventede utvikling.

Følgende sakstyper er prioritert av riksadvokaten:

- Drap og andre alvorlige voldsforbrytelser, herunder ildspåsettelse og andre alvorlige forbrytelser som setter liv og helse i fare
- Alvorlige seksuallovbrudd
- Alvorlige narkotikaforbrytelser
- Alvorlige trafikklovbrudd, herunder dødsulykker, ulykker med betydelig personskade og trafikkatferd som bærer preg av at gjerningspersonen bevisst har tatt en risiko som har innebåret nærliggende fare for alvorlig ulykke
- Økonomisk kriminalitet av alvorlig karakter, særlig den som rammer fellesskapet, alvorlig IKT-kriminalitet, og alvorlig miljøkriminalitet som rammer det indre miljø (arbeidsmiljøet og arbeidsmarkedet) eller det ytre miljø (natur, forurensning, kunst og kulturminne)
- Alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet
- Straffbare handlinger som synes motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonalitet, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne (hatkriminalitet)

Riksadvokaten understreker at prioriteringene gjelder for politidistriktets samlede straffesaksbehandling, uten å angi en innbyrdes prioritering. Politimesteren har ansvaret for at alle saker i distriktet som faller innenfor riksadvokatens prioriteringer gis forrang dersom det er knapphet på ressurser, uavhengig av hvilken organisatorisk enhet som i utgangspunktet er tildelt etterforsknings- og påtaleoppgaver. Sakene skal oppklares så langt råd er, og unødig "liggetid" skal unngås både hos etterforsker og jurist. Ansvaret for gode rutiner og tilfredsstillende oppfølging påhviler distriktets toppledelse. Det er for eksempel viktig at uoppklarte voldtektssaker sees i sammenheng for å avklare om samme gjerningsperson kan ha begått flere forhold. Voldtektgruppen ved Kripos bør konsulteres ved behov.

I tildelingsbrevet til Politidirektoratet stilles opp mål om et økt antall anmeldelser for grove narkotikaforbrytelser, menneskehandel samt grov hvitvasking eller heleri, hvilket innebærer et krav om et økt aktivitetsnivå fra politiets side. I tillegg er det samme sted også stilt opp et mål om flere anmeldelser for seksualforbrytelser og vold i nære relasjoner.²⁰

Ikke minst i alvorlige voldssaker vil spørsmålet om strafferettslig *tilregnelighet* ofte være aktuelt. I så fall er det viktig med en rask prejudisiell vurdering av siktede, og eventuelt, når forholdene gjør det mulig, rask rettsoppnevning av sakkyndige som derved gis mulighet til kontakt med

²⁰ Tildelingsbrevet til Politidirektoratet side 7 og 8.

siktede kort tid etter gjerningstidspunktet. Erfaring har vist at det i noen tilfeller kan være en fordel å få oppnevnt tre sakkyndige i stedet for to, og da fortrinnsvis to psykiatere og én psykolog. Påtalemyndigheten bør motvirke at de samme sakkyndige rutinemessig oppnevnes sammen i sak etter sak. Muligheten for døgnkontinuerlig observasjon av siktede bør vurderes oftere enn praksis har vært til nå. Ved vurdering av behov for oppnevning av nye sakkyndige ved siden av de først oppnevnte, anbefaler riksadvokaten en mindre restriktiv fortolkning av lovens uttrykk "påkrevet" i straffeprosessloven § 139 enn lovens ordlyd strengt tatt tilsier. Påtalemyndigheten må ikke undervurdere betydningen av andre bevis enn de sakkyndiges uttalelse i spørsmålet om tilregnelighet etter straffeloven § 44. Riktignok vil tilregnelighets-spørsmålet i mange saker fremstå som avklart i en tidlig fase. Men prinsipielt sett må påtalemyndigheten avvente den samlede bevisførsel i retten før man tar endelig stilling. Dette er ikke minst viktig dersom de sakkyndige har kommet til ulikt resultat, og det legges opp til omfattende bevisførsel som supplement til de sakkyndiges erklæringer. I slike tilfeller kan det også være aktuelt å ta nødvendige forbehold i tiltalebeslutningen om endringer. Påtalemyndigheten må bidra til kontradiksjon om, og kritisk etterprøving av, de faktiske premisene for sakkyndige vurderinger.

Bekjempelse av *alvorlig og organisert kriminalitet* forutsetter i mange tilfeller et tett samarbeid på tvers av distrikts- og profesjonsgrenser, samt internasjonalt. Statsadvokatene må påse at bekjempelse av alvorlig og organisert kriminalitet, herunder grove narkotikaforbrytelser og menneskehandel, har nødvendig prioritet i politidistriktene. De må sørge for nødvendig koordinering, slik at det unngås at saker ikke blir etterforsket på grunn av uenighet eller uklarhet om hvilket distrikt som skal ha ansvaret. Også i 2015 skal det rettes større oppmerksomhet mot bekjempelse av *arbeidsmarkeds kriminalitet*. Ulovlig bruk av arbeidskraft, menneskehandel, grov sosial dumping, tvangsarbeid, fiktiv fakturering, hvitvasking av kriminelt utbytte og kamouflering av straffbare handlinger i legal virksomhet er ikke sjelden elementer i slik kriminalitet. Man er kjent med at organiserte kriminelle oppretter stråselkaper uten klare kommersielle formål for å infiltrere legitim virksomhet og på denne måten skaffe tilgang til logistikk, samt plassere og hvitvaske utbytte. Det er også eksempler på at organiserte kriminelle tar kontroll over hele eller deler av næringskjeder for å effektivisere egne hvitvaskingsmetoder. Samarbeid på tvers av politidistrikter og med andre offentlige kontrollorganer og næringslivet er viktig.

Den større oppmerksomhet som nå rettes mot bekjempelse av arbeidsmarkeds kriminalitet må ikke få den konsekvens at innsatsen mot (annen) økonomisk kriminalitet av alvorlig karakter svekkes i noen særlig grad. En god balanse av saksporteføljen er viktig, ikke minst i økoteamene.

Politimestrene oppfordres til å nyttiggjøre seg de finansieringsmuligheter mv som ligger i Samordningsorganet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. For 2015 vil organet ha særlig oppmerksomhet mot arbeidsmarkeds kriminalitet, gjengkriminalitet, herunder 1 % MC-miljøet, litauiske kriminelle nettverk samt kjøp og salg av narkotika og doping via Internett. Prosjekter som prioriterer pengesporetterforskning og inndragning av utbytte vil kunne forventes en viss forrang.

Bortsett fra hatkriminalitet, gjelder prioriteringen *de alvorlige* overtredelsene. Om den enkelte overtredelse skal karakteriseres som "alvorlig" vil som utgangspunkt bero på en helhetsvurdering. Innen kategoriene volds- og seksualforbrytelser mv. og narkotikakriminalitet skal, som et generelt utgangspunkt, straffbare handlinger som kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 år, anses som prioritert. Ved denne strafferammevurderingen bør det i utgangspunktet ikke tas hensyn til forhøyelse som følge av konkurrens (straffeloven § 62). Det kan stille seg annerledes ved gjentakelse (straffeloven § 61). Forhøyet strafferamme etter § 60a skal legges til grunn hvis

handlingen er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe. (For ordens skyld bemerkes at ran i prioriteringssammenheng regnes som voldskriminalitet, selv om forbrytelsen i kriminalstatistikken er definert som en vinningsforbrytelse.)

Vold i nære relasjoner kan være så alvorlig at den omfattes av riksadvokatens sentrale prioriteringer. Slike saker må vies særskilt oppmerksomhet. En forutsetning for å kunne bekjempe og avdekke denne type vold og mishandling, er at offeret har tillit til at politiet og påtalemyndigheten er i stand til å gi beskyttelse mot nye overgrep og krenkelser fra gjerningspersonens side. I denne sammenheng er besøksforbud et sentralt virkemiddel. Høyesterett har i Rt. 2013 side 588 slått fast at staten etter omstendighetene kan holdes ansvarlig dersom noen ikke gis et tilstrekkelig vern i henhold til EMK mot truende eller sjikanøs adferd fra andre privatpersoner, jf. riksadvokatens brev av 6. mai 2013. Påtalemyndigheten må merke seg avgjørelsen i Rt. 2015 side 34 der Høyesterett avsier deldom for gjentatte brudd på besøksforbud i en sak hvor det ikke var tale om vold eller trusler om vold. Høyesterett uttaler her at allmennpreventive hensyn taler for at brudd på besøksforbud skal få følgbare konsekvenser også i slike tilfeller.

Saker om *alvorlig vold mot små barn* er krevende å etterforske og påtaleavgjøre, og må behandles med særlig grundighet. Især gjelder dette barn som ikke har språk, har funksjonsnedsettelse eller et underutviklet språk. Kripos har opparbeidet seg bred ekspertise på området, og i saker om alvorlig vold mot små barn som blir alvorlig skadet, får varige mén eller dør, *skal* Kripos konsulteres allerede ved de innledende undersøkelser. Også i andre saker om vold mot små barn skal det så tidlig som mulig i etterforskningen – og fortløpende – vurderes nøye om det skal anmodes om bistand. Det vil gjennomgående være behov for uttalelse fra høyt kvalifiserte medisinske sakkyndige i denne type saker, og utferdigelse av et presist og adekvat mandat er meget viktig. Alle muligheter for avklaring av årsaks- og ansvarsforhold skal som hovedregel være utprøvd før en slik sak kan henlegges.

Erfaringsmessig kan det ofte være vanskelig å identifisere med sikkerhet den direkte voldsutøver i voldssaker mot barn. Det må vurderes nøye om *medvirkningslæren* likevel kan gi grunnlag for tiltale. Riksadvokaten har i flere saker gitt ordre om utferdigelse av tiltale for barnemishandling hvor barnets omsorgspersoner enten selv har utøvd nærmere beskrevet vold mot barnet, eller ikke har søkt å forhindre vold mot barn de har omsorg for.

Tilfeller der barn utsettes for gjentatt vold eller andre overgrep vil i noen tilfeller utløse spørsmål om forbrytelsen eller omfanget av den kunne vært unngått dersom personer med innsikt i saksforholdet hadde inngitt anmeldelse til politiet eller på annen måte hadde grepet inn. Problemstillingen kan bl.a. være aktuell overfor personer i hjelpeapparatet mv. *Plikten til å avverge et straffbart forhold* er belagt med straff etter straffeloven § 139 (ny straffelov § 196). I alvorlige tilfeller må det vurderes om det er grunnlag for etterforskning etter denne bestemmelsen, og det minnes om den relativt korte foreldelsesfristen som her gjelder.

Saker om *internasjonal barnebortføring* må håndteres raskt og effektivt. Ved mottak av anmeldelse om barnebortføring til annet land (straffeloven § 216), skal det vurderes om grunnlaget for internasjonal etterlysning er tilstede. Riksadvokaten minner om politiloven § 7 første ledd nr. 3, samt adgangen til å fatte midlertidig vedtak om utreiseforbud etter barneloven § 41 tredje ledd og mulighetene for å trekke tilbake eller ta beslag i barnets pass.

Riksadvokaten brev 30. april 2014 om viktigheten av kunnskap om feltet omerindres.

Overtredelser av straffeloven § 224 (*menneskehandel*) vil ofte være alvorlige forbrytelser, og hører derfor inn under de sentralt prioriterte områder. De blir dertil gjerne begått som ledd i organisert kriminalitet. Politiet må avdekke de lukkede miljøer som står bak slik handel, hvor det som regel er betydelig fortjeneste. Man kan ikke avvente anmeldelser fra ofrene, som skal gis tilbud om bistand og beskyttelse. Europarådskonvensjonens artikkel 26 pålegger statene å sikre at ofre for menneskehandel ikke i urimelig utstrekning selv blir gjenstand for strafforfølgning. Det er adgang for påtalemyndigheten til å avslutte eventuelle saker mot dem som er fornærmet ved slike forbrytelser med påtaleunntatelse, hvilket særlig kan være aktuelt i forbindelse med ulovlig innreise, bruk av falske dokumenter i denne forbindelse og ulovlig arbeid.²¹ Flere menneskehandelsaker bør avdekkes, og det skal i disse sakene gjennomføres mer målrettet *finansiell etterforskning*. Samarbeidet med særorgan, finansinstitusjoner og andre nasjonale og internasjonale aktører må fortsatt styrkes.

Politiets innsats mot *narkotikakriminalitet* skal i større grad rettes mot avdekking av bakmenn,²² og det må i 2015 igangsettes etterforskning av flere grove narkotikaforbrytelser enn i fjor. Innsatsen skal rettes mot kriminelle nettverk og den illegale virksomheten som disse står for når det gjelder ulovlig produksjon, transport, smugling og omsetning. Politidistriktene skal samarbeide på tvers av distrikts- og landegrensene, og i samarbeid med andre myndigheter, styrke innsatsen for å avdekke bakmenn og svarte penger fra narkotikamarkedet. I samarbeid med tollvesenet skal det også rettes særlig oppmerksomhet mot illegal handel med narkotiske stoffer via internett.²³ Politiets aktivitet rettet mot brukermiljøer er også av betydning, særlig for å hindre nyrekruttering og for å få informasjon om alvorlig narkotikakriminalitet. I tillegg fremheves viktigheten av å ta i bruk nye strafferettslige reaksjoner for å bekjempe narkotikabruk blant barn og unge, jf. rundskriv nr. 2/2014.

IKT-kriminalitet ("*cybercrime*") omtales eksplisitt i budsjettproposisjonen,²⁴ og politiets innsats mot dataangrep, datainnbrudd og annen alvorlig IKT-kriminalitet skal intensiveres. Denne formen for kriminalitet er sterkt økende i omfang og kompleksitet, samtidig som relativt få lovbrudd strafforfølges. Disse sakene krever høy teknologisk kompetanse. For å kunne avdekke flere alvorlige straffbare forhold er det nødvendig å legge til rette for et tillitsfullt samarbeid mellom politidistriktene, Kripes og næringslivet.

Arbeidet med å avdekke *miljøkriminalitet* skal videreføres. Etterforskning av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet har mange fellestrekk, og riksadvokaten tilrår at politimestrene vurderer å legge etterforskning av miljøkriminalitet til *økoteamene* slik at det blir rom for spesialisering og kompetanseoppbygging. Det er en klar forutsetning at medarbeiderne i politiets økoteam i utgangspunktet så langt det er mulig skal skjermes mot andre oppgaver, og at teamene i hvert distrikt er samlokalisert.

Også handlinger rettet mot viktige marine bioressurser, herunder ulovlig, urapportert og uregulert fiske (uuu-fiske) kan i enkelte tilfeller karakteriseres som alvorlig miljøkriminalitet. *Ulovlig avlaving av ulv* vil regelmessig måtte anses som alvorlig miljøkriminalitet. Det samme vil kunne gjelde noen tilfeller av brudd på lovgivning som skal verne mot innførsel eller spredning av fremmede organismer. Lovbrudd ved avfallshåndtering vurderes å utgjøre den

²¹ Riksadvokatens brev av 1. desember 2008.

²² Prop. 1 S (2014-2015) side 79.

²³ Ibid.

²⁴ Prop. 1 S (2014-2015) side 14: "Kriminalitetsbildet viser en generell nedgang i registrert kriminalitet. Imidlertid er det en dreining mot mer kompleks, organisert og global kriminalitet, teknologisk kriminalitet (cyberkriminalitet) og økonomisk kriminalitet."

største trusselen innenfor forurensningskriminalitet. Alvorlige overtredelser av *dyrevelferdsloven* må behandles raskt og på en kvalitativt god måte.²⁵ Samarbeid mellom politiet og miljøforvaltningen er viktig (SNO, fylkesmennene og direktorat).

Riksadvokaten understreker betydningen av en aktiv og målrettet innsats mot kriminalitet som rammer *arbeidslivet*. Alvorlige brudd og tilsidesettelser av sikkerhetsforskrifter og internkontrollrutiner *skal* møtes med strafferettslig forfølgning og reaksjon, selv om det ikke er inntrådt ulykke eller påvist skade. I rundskriv nr. 1/1996 har riksadvokaten understreket at alvorlig arbeidsmiljøkriminalitet skal etterforskes grundig og med høyt tempo. Det må foreligge klare og praktikable arbeidsrutiner mellom politiet og andre offentlige myndigheter, som f.eks. Arbeidstilsynet. *Ulovlig bruk av utenlandsk arbeidskraft* kan – avhengig av omfanget – være alvorlig økonomisk kriminalitet som dekkes av riksadvokatens retningslinjer. Kampen mot *sosial dumping* er et viktig satsingsområde for myndighetene. Arbeidstilsynet har gjennom tilsyn og inspeksjoner avdekket uverdige forhold for utenlandske arbeidere i Norge. Tilsynet kan benytte egne sanksjoner mot brudd på allmenngjøringsloven og utlendingsloven. Det er lagt opp til rask reaksjon ved bruk av slike sanksjoner. Det er bare de alvorligste tilfellene som nå politianmeldes, og også disse skal undergis en rask behandling og adekvat reaksjon.

Vold og overgrep som rammer personer på grunn av deres hudfarge, nasjonalitet, etnisitet, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne - såkalt *hatkriminalitet* - skal vies særskilt oppmerksomhet. Vold som retter seg mot personer eller grupper med utgangspunkt i hvem de er, hva de gir uttrykk for eller hvordan de ser ut, rammer ikke bare det enkelte offer, men skaper redsel og utrygghet hos alle med samme bakgrunn og skal derfor håndteres med stort alvor av politiet.

Det er et økende problem at representanter for *pressen* blir utsatt for trusler eller vold. I et demokratisk samfunn er det av grunnleggende betydning å sikre en fri og uavhengig presse. Påtalemyndigheten har ansvar for å bidra til dette ved å sørge for at adekvat etterforskning iverksettes og ved nedleggelse av tilstrekkelig strenge påstander for domstolene i denne type saker. De enkeltpersoner i pressen som utsettes for slik kriminalitet har krav på den støtte som ligger i at arbeidsgiver tar belastningen med å anmelde og kreve påtale, og det er således intet krav om at den forulempede selv inngir anmeldelse. Dette vil også gjelde ved overtredelse av straffeloven § 228, idet allmenne hensyn normalt vil foreligge. Også *andre yrkesgrupper* er særskilt utsatt, og politiet skal akseptere at anmeldelse for vold eller trusler inngis av den ansattes arbeidsgiver. Dette gjelder blant annet NAV-ansatte, ansatte i kriminalomsorgen og helsepersonell.

2. Regionale og lokale prioriteringer

Riksadvokatens landsdekkende mål er få og generelle. Det er derfor nødvendig at politimesteren – i styringsdialogen med Politidirektoratet og i samråd med statsadvokatene – så langt som mulig konkretiserer de sentrale mål og utarbeider lokale mål i tillegg. Målene skal være realistiske, men samtidig noe å strekke seg etter. Politiet har gode analyseverktøy, og det er et ledelsesansvar å utnytte disse til motivasjon og oppfølging.

Statsadvokatene og politimestrene må ta stilling til hvorledes den kriminalitet som ikke omfattes av riksadvokatens sentrale prioriteringer, skal behandles. Den alt overveiende del av den anmeldte kriminalitet faller utenfor både disse prioriteringer og den alvorlige kriminalitet som det i budsjettproposisjonen understrekes at det er et særlig mål å redusere.²⁶ Det er her rom for

²⁵ Riksadvokatens brev av 10. april 2014.

²⁶ Prop. 1 S (2014-2015) side 76.

regional og lokal prioritering. Ved slik prioritering må det foretas en sammensatt vurdering med utgangspunkt i kriminalitetens samfunnsskadelige virkning, hvordan den påvirker den alminnelige trygghetsfølelse i lokalsamfunnet og den faktiske situasjonen innenfor det enkelte politidistrikt. Dette vil normalt lede til at det legges stor vekt på å bekjempe den profesjonelle kriminalitet/kriminelle nettverk og straffbare handlinger som rammer særlig utsatte grupper. Ved blant annet vinningskriminalitet vil i tillegg graden av integritetskrenkelse, størrelsen på det tap handlingen påfører fornærmede og omfanget av gjerningspersonens utbytte, være viktig.

Ved den regionale og lokale prioritering må det også tas i betraktning at alminnelig kriminalitet som *vinningsforbrytelser, brukstyverier og skadeverk* berører langt flere mennesker enn den sentralt prioriterte kriminaliteten. Publikums tillit til politiet og den alminnelige trygghetsfølelse i lokalsamfunnet beror derfor ikke minst på hvordan slik kriminalitet behandles. Særlig nevnes at innbrudd i bolig i mange tilfeller vil være noe langt mer enn en krenkelse av økonomiske verdier og kan skape stor utrygghet. Det er fortsatt viktig å følge opp *gjengangere og kriminalitet som begås i flere politidistrikter* med målrettet og offensiv innsats. Effektiv strafforfølgning av *mobile vinningskriminelle* krever at politiet samarbeider godt over distriktsgrensene og tar ansvar for etterforskning og iretteføring av lovbrudd som er begått i andre politidistrikter. Særlig er det grunn til å oppfordre til regionale samarbeidsprosjekter. Statsadvokatene har en viktig oppgave som initiativtakere og pådrivere for *sentralisert etterforskning* i sine regioner. Saker som strekker seg over flere statsadvokatregioner og hvor det synes å være behov for sentralisert etterforskning, skal umiddelbart tas opp med riksadvokaten.

Over tid må de tilgjengelige ressurser brukes slik at lovbrutere (og mulige lovbrutere) får forståelsen av at intet kriminalitetsområde er politiet fremmed. Derved øker den subjektive oppdagelsesrisiko, som er en viktig forutsetning for allmennprevensjonen.

Riksadvokaten understreker avslutningsvis under dette punkt at både en hensiktsmessig organisering i politidistriktet og gode rutiner for straffesaksbehandlingen er nødvendig for å oppnå tilfredsstillende resultater.

VI. STATSADVOKATENES TILSYN MED STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I POLITIET OG ANNEN FAGLEDELSE

Generelle retningslinjer er tidligere gitt i rundskriv nr. 2/2012 punkt III. Riksadvokaten minner om statsadvokatenes ansvar for å følge opp saksbehandlingstid, restanser og kvaliteten på politiets etterforskning og påtaleavgjørelser. Likeledes ansvaret for å føre tilsyn med at politiet holder et riktig reaksjonsnivå ved påtaleavgjørelser og påstander for domstolene, samt kvalitetskontroll av politidistriktets rutiner for straffesaksbehandlingen (systemkontroll) og et utvalg av enkeltsaker. Det forutsettes at statsadvokatene holder seg godt orientert om utviklingstrekk i straffesaksbehandlingen i de enkelte politidistriktene, slik at de kan tilpasse fagledelsen etter behovene som foreligger lokalt.

Den høyere påtalemyndighet er styrket i 2015. Styrkingen må gi seg utslag i form av en intensivert og kvalitativt forbedret fagledelse. Riksadvokaten har ved flere anledninger fremhevet statsadvokatenes fagledelse som helt avgjørende for å heve kvaliteten i etterforskningsarbeidet. Det er klare forventninger til at statsadvokatenes oppfølging av politidistriktene i 2015 blir tettere og mer konkret enn foregående år.

Gjennom inspeksjoner og annet tilsyn med straffesaksbehandlingen skal statsadvokatene i 2015 særlig følge opp politiets restansenedbygging av ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 12 måneder. I tilsynet med at påtalemyndigheten holder et riktig reaksjonsnivå ved sine

påtaleavgjørelser og påstander for domstolene, skal statsadvokatene ha særlig oppmerksomhet mot bruk av konfliktråd og nye strafferettslige reaksjoner (ungdomsoppfølging og ungdomsstraff). For øvrig skal politiets etterforskning av *økonomisk kriminalitet, seksualforbrytelser og vold i nære relasjoner* vies særlig oppmerksomhet. Politiets håndtering av *dommeravhør og brudd på besøksforbud*, samt målsettingen om *adekvat inndragningsetterforskning* i flere saker, er også egnede temaer for statsadvokatenes fagledelse.

Inspeksjoner har vist at riksadvokatens pålegg om bruk av *etterforskningsplaner i voldtektssaker* i varierende grad etterlevs i politiet. Statsadvokatene bes i nødvendig utstrekning følge opp temaet i 2015.

Politiets bruk av *henleggelseskode* bør regelmessig kontrolleres. Statsadvokatene må fortsatt nøye vurdere grunnlaget for eventuelle kapasitetshenleggelse. Riksadvokaten tar sikte på å regulere adgangen til slike henleggelse i et nytt rundskriv i 2015.

Kvalitetskontroll, gjennom inspeksjoner eller på annen måte, bes gjennomført ved alle politidistriktene i 2015, samt ved inspeksjon av lokale PST-enheter.

Riksadvokaten viser også til punkt V 1 i nærværende rundskriv om å påse at bekjempelsen av alvorlig og organisert kriminalitet har nødvendig prioritet, og til punkt V 2 om oppgaven som pådrivere for sentralisert etterforskning. Også i 2015 vil statsadvokatene bli bedt om å vurdere politiets innsats mot organisert kriminalitet. Statsadvokatene bør ved inspeksjoner og på annen måte følge med på hvordan politiet innretter sine etterforskningsenheter, og peke på de sentrale faktorene som erfaringsmessig må være ivaretatt om en skal oppnå gode resultater.²⁷

- Politimesterens engasjement
- Tydelig mandat med klare mål
- Øremerkede ressurser
- Tilgjengelig bred kompetanse innen etterforskning, etterretning, analyse og påtalearbeid
- Gode analyser (strategiske og operative) må ligge til grunn for arbeidet

Tor-Aksel Busch

Harald Strand
førstestatsadvokat

Reidar Bruusgaard
kst. førstestatsadvokat

Vedlegg

²⁷ Meld. St. 7 (2010-2011).

Vedlegg til riksadvokatens rundskriv nr. 1/2015

Oversikt over generelle uttalelser og retningslinjer for straffesaksbehandlingen mv. fra riksadvokaten etter utgivelse av rundskriv nr. 1/2014 (27. februar 2014)

Oppstillingen nedenfor er en enkel referanse og erstatter ikke de fullstendige retningslinjene gitt i det enkelte brev. De fleste retningslinjene er publisert på intranettet. En del er også lagt ut på KO:DE, riksadvokatens hjemmeside eller er publisert på Lovdata eller i Tidsskrift for strafferett.

Overtredelser i sjøfartsforhold

Brev 4. mars 2014 – 2014/00371 544

I brev til statsadvokatene og politiet i Rogaland gir riksadvokaten sin tilslutning til at forslag til retningslinjer for behandling av overtredelser i sjøfartsforhold utarbeidet av en arbeidsgruppe nedsatt av riksadvokaten, blir å anse som veiledende retningslinjer. Både politiet og statsadvokatene i Rogaland skal påse at dette kommuniseres ut på en egnet måte.

Dyrs velferd

Brev 10. april 2014 – 2014/00576 534

Selv om kriminalitet begått mot dyr ikke er omtalt i mål og prioriteringsrundskrivet for 2014, minner riksadvokaten om at denne type overtredelser må tas på alvor, også hva gjelder reaksjoner.

Internasjonal barnebortføring – politiet og påtalemyndighetens oppfølging

Brev 30. april 2014 – 2012/01977 443.2

Påminnelse og orientering om arbeidsgrupperapport mv. Statsadvokatene og påtalejuristene i politidistriktene blir særlig oppfordret til å gjøre seg kjent med innholdet i rapporten som gjelder politiets og påtalemyndighetens rolle.

Midlertidige retningslinjer om bruk av politiarrest

Brev 24. juni 2014 – 2014/01071 682

Etter Oslo tingrett 2. juni 2014 i dom i en sivil sak mot staten fastslo at bruk av politiarrest utgjorde en krenkelse av EMK art. 8 og 14, ga riksadvokaten midlertidige retningslinjer om bruk av politiarrest.

Riksadvokatens rundskriv om narkotikasaker

Rundskriv 26. juni 2014 – 2012/01831 633.1

Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2014 om narkotikasaker erstatter en rekke eldre rundskriv og retningslinjer.

Norges Røde Kors visitorers adgang til å besøke varetektsinnsatte underlagt restriksjoner

Brev 27. juni 2014 – 2014/01106 632.1

Riksadvokaten minner om Røde Kors' adgang til besøk av varetektsinnsatte underlagt restriksjoner

Avhør av barn

Brev 27. juni 2014 - 2014/00695 622.3

I brevet regulerer riksadvokaten enkelte sider ved avhør av barn. Blant annet gis det uttrykk for riksadvokatens syn på såkalte «presamtaler» og om når det kan tas politiavhør forut for dommeravhør. Det er også enkelte merknader om forsvarers deltagelse under slike avhør.

Etterforskning og påtalebehandling av dødsulykker i trafikken – midlertidige retningslinjer for bruk av UAG-rapporter

Brev 30. juni 2014 – 2013/02338 541.1

Etter flere oppslag i media satte søkelyset på Vegvesenets såkalte UAG-rapporter og det forhold at disse ikke har vært lagt frem for retten i saker der personer har vært tiltalt for uaktsomt drap i trafikken, gis her retningslinjer om at politiet i slike saker skal innhente rapportene fra Vegvesenet. Formålet med dette er primært å kontrollere at relevante opplysninger, i straffesakssammenheng, er sikret. Se også brev 28. november 2014, referert til nedenfor.

Endring av riksadvokatens retningslinjer Ra 05-370 punkt 7 om unnlatt strafforfølgning i særlige tilfelle av straffbare handlinger som avdekkes i utlendingssaker mv

Brev 4. juli 2014 – 2014/00167 274

Bakgrunnen er Høyesteretts avgjørelse 24. juni 2014 (Rt. 2014 side 645) som gjaldt forståelsen av uttrykket ”straks” i den norske oversettelsen av flyktningkonvensjonen art. 31 nr. 1. Konvensjonen skal leses som om det stod ”uten ugrunnet opphold”, og det må foretas en konkret vurdering av hvor langt straffritaket rekker i den enkelte sak. Jf. brev 17. og 22. desember 2014, referert til nedenfor.

Statsadvokatmøtet 2014 - oppsummering

Brev 7. juli 2014 - 2014/00491 810.2

Brevet er kun sendt statsadvokatene, men er publisert på politiets intranett. Det inneholder en oppsummering av de pålegg riksadvokaten ga under statsadvokatmøtet 2014, og som det er forutsatt at statsadvokatene på hensiktsmessig måte formidler til politimestrene, påtalejuristene og andre berørte i statsadvokatregionene.

Underretning ved beslag av historiske trafikkdata mv. hos tjenestetilbyder

Brev 22. juli 2014 – 2014/01292 630

Reglene om underretning praktiseres tidvis ulikt når det tas beslag i historiske trafikkdata og lign. som besittes av en tjenestetilbyder. I noen tilfeller har politiet innlatt å varsle sluttbrukeren – typisk mistenkte – som da heller ikke blir gjort oppmerksom på adgangen til å kreve rettslig prøving. Slik praksis er i strid med riksadvokatens retningslinjer i brev av 2. mars 2010 til statsadvokatene og politimestrene, og som her omerindres.

Klage fra NRK over avslag på begjæring om innsyn i overvåkingsvideo beslaglagt i straffesak

Avgjørelse 13. august 2014

I avgjørelsen drøftes forholdet til EMK art 10 og 8 og innsynsretten etter politiregisterforskriften § 27-2 annet ledd.

Ajourføring av vedlegg til rundskriv nr. 2/2009 om standardiserte bøtesatser ved vegtrafikksaker

Brev 9. september 2014 – 2014/01491 541.0

Nytt er satser for fartsovertredelser i 110 km/t-sone og standardsats for kjøring under påvirkning av andre rusmidler enn alkohol (inntil straffeutmålingsgrensen tilsvarende 0,5 promille alkohol).

Storkammeravgjørelse fra EMD om opplesning av forklaringer fra avgjørende vitner som ikke møter i retten

Brev 29. oktober 2014 – 2014/01751 790

EMD har avsagt en praktisk og prinsipielt viktig avgjørelse om opplesning av forklaringer fra avgjørende vitner som ikke møter i retten, som åpner for opplesning i noe større grad enn det som hittil har vært tilfelle i norsk rettspraksis. Storkammeravgjørelsen er fra desember 2011 og er omtalt i norsk litteratur og rettsavgjørelser, men riksadvokaten har inntrykk av at den likevel ikke er tilstrekkelig kjent for alle i påtalemyndigheten.

Undersøkelse av rettskraftige dommer om overtredelse av straffeloven § 239 i trafikken

Brev 28. november 2014 – 2013/02338 541.1

Riksadvokaten ber politimestrene innen 1. mars 2015 gjennomgå samtlige saker i eget distrikt som i tidsrommet 2005-2014 har endt med domfellelse for uaktsomt drap i forbindelse med trafikkulykker med det formål å vurdere om det er grunnlag for påtalemyndigheten å begjære gjenåpning av eget tiltak til gunst for domfelte. Pålegget gjelder ikke saker hvor det ikke er utarbeidet UAG-rapporter i tilknytning til trafikkulykker. Jf. brev 30. juni 2014, referert til ovenfor.

Retningslinjer for henleggelse av saker om mistenkelige dødsfall

Brev 4. desember 2014 – 2014/01754

Riksadvokaten har besluttet at saker om mistenkelige dødsfall som er etterforsket av politiet, og hvor politiet går inn for henleggelse, skal sendes statsadvokaten for avgjørelse med en begrunnet tilråding. I brevet er også gitt en nærmere avgrensning av omfanget av denne plikten.

Straffritak i utlendingssaker – utsettelse av soning mv

Brev 17. og 22. desember 2014 – 2014/00167 274

Riksadvokaten ber Kriminalomsorgsdirektoratet om å identifisere saker og stille soningen i bero i saker der flyktninger, som er straffet i strid med någjeldende forståelse av flyktningkonvensjonen art. 31 nr. 1, har begjært gjenåpning. Det fremgår av brevet at påtalemyndigheten på eget initiativ vil vurdere om det i den enkelte sak er grunnlag for å begjære gjenåpning til gunst for domfelte. I eget brev til politimestrene og statsadvokatene gis det anvisning bl.a. om at dersom politiet mener at vilkårene for gjenåpning er oppfylt, skal det sendes tilråding til statsadvokaten som foretar en selvstendig vurdering av om det bør begjæres gjenåpning til gunst for domfelte. Jf. brev 4. juli 2014, referert til ovenfor.

Ungdomsstraff, ungdomsoppfølging, oppfølging i konfliktråd – foreløpige retningslinjer

Brev 16. januar 2015 – 2012/00090 341.3

I påvente av et rundskriv herfra om de nye strafferettslige reaksjonene mot unge lovbrytere gir riksadvokaten her enkelte midlertidige retningslinjer som skal følges av påtalemyndigheten.